

12 EYLÜL SONRASINDA SOSYAL GÜVENLİKTEKİ KAYIPLAR

Aydınlık Gazetesi, 12 Eylül 2020

Yıldırım Koç

Bugün 12 Eylül Darbesi'nin 40. yıldönümü. Darbe sonrasında sosyal güvenlik alanında yaşanan hak kayıplarının önemli bir bölümü günümüzde de devam etmektedir.

Bu dönemde işçilerin sosyal güvenlik hakları 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası ile düzenleniyordu. Darbenin hemen sonrasında bu yasada bir dizi değişiklik yapılarak, bazı önemli haklar kısıtlandı.

İLK DARBE

6.3.1981 gün ve 2422 sayılı Yasa ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası değiştirildi. Bu Yasa ile kaybedilen hakların en önemlileri şunlardır:

■ Ayakta yapılan tedavilerde sigortalıdan ilaç katkı payı alınmazdı. Bu yasadaki ibaren sigortalıya verilen ilaç bedellerinin yüzde 20'si sigortalıdan kesilmeye başlandı.

■ Emekli aylığının hesaplanmasında son beş yıllık kazançların en yüksek üç yılının ortalaması temel alınırdı. Bunun yerine, beş yılın tümünün ortalaması alınmaya başlandı. Günümüzdeki sistem ise sigortalının tüm çalışma yaşamının hesaba dahil edilmesidir. Bugün bağlanan yaşlılık aylığı miktarının düşüklüğünün en önemli nedeni bu uygulamadır.

■ Yaşlılık aylığı taban oranı yüzde 70'ten yüzde 60'a indirildi. Bugün bu oran çok daha düşük düzeylerde.

■ Sigorta primi işçi payı yüzde 14'e çıkarıldı.

■ Kurum sağlık yardımlarından yararlanacak olanların muayene başına bir ücret ödemesi uygulaması getirildi.

26.3.1982 gün ve 2645 sayılı Yasa ile 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Yasası değiştirildi. Sosyal Sigortalar Kurumu Yönetim Kurulundaki işçi temsilcisi sayısı 2'den 1'e düşürüldü. Ayrıca, SSK çalışanlarının temsilcisi ve emeklilerin temsilcisi, SSK Yönetim Kurulundan çıkarıldı. Yönetim Kurulunda atamalı üyeler çoğunluğa geçti. Diğer yasalarla yapılan değişikliklerle de SSK'nın hükümete bağımlılığı daha da artırıldı; SSK'nın yönetiminde işçi ve işveren temsilcilerinin gücü ve etkinliği iyice azaltıldı.

HAK KAYIPLARI ANAP DÖNEMİNDE DE DEVAM ETTİ

Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalılara 1984 yılına kadar konut kredisi verdi. Konut kooperatifi kuran sigortalılara verilen konut kredisinde, konutların büyüklüğüne göre farklı faiz uygulanıyordu. 85 metrekareden küçük konutlarda verilen kredinin yıllık faizi yüzde 4, geri ödeme süresi 20 yıldır. 85-100 metrekarelik konutların faiz oranı yüzde 5, geri ödeme süresi 15 yıldır. 1962 öncesinde kurulan 279 kooperatif aracılığıyla 19.304 ve 1962-1984 döneminde kurulan 4233 kooperatif aracılığıyla 203.480 konut yapıldı. SSK'nın doğrudan yaptırdığı konut sayısı da 10.505 idi. Böylece SSK sayesinde 233.289 işçi, konut sahibi oldu. SSK'nın konut kredisi verme uygulaması 1984 yılında kabul edilen 2487 sayılı Toplu Konut Kanunu ile sona erdirildi.

1986 yılına kadar sigortalıların yaşlılık aylığına hak kazanmaları için yaş koşulu aranmıyordu. Kadın sigortalı 20 yıl, erkek sigortalı 25 yıldan beri sigortalıysa ve bu süre içinde 5000 gün prim ödemişse, yaşlılık aylığına hak kazanabiliyordu. 10.1.1986 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 3246 sayılı Yasa ile emekliliğe hak kazanmada yaş koşulu getirildi ve bu yaş, kademeli olarak, kadınlarda 55'e, erkeklerde 60'a yükseltildi.

4.6.1986 gün ve 3300 sayılı Yasa ile Sosyal Sigortalar Kurumu'nun her yıl toplanan genel kurulunun üç yılda bir toplanması uygulaması getirildi.

9.7.1987 gün ve 3395 sayılı Yasa ile süper emeklilik uygulaması getirildi ve emekli aylığının hesaplanmasında yasanın yürürlüğe girdiği tarihten sonraki tüm sürelerin ortalamasının esas alınması

kararlaştırıldı. Bu düzenleme 10.3.1993 gün ve 3869 sayılı Yasa ile değiştirildi. Ancak, st göstergeden malullük, yaşlılık ve ölüm aylığına hak kazananların ortalama yıllık kazançlarının primi denmiř 10 takvim yılı kazançlarına göre tespiti uygulaması getirildi; prime esas kazancın tavanı artırıldı; yaşlılık aylığı taban oranı üst göstergelerde yüzde 50'ye indirildi.

12 Eylül Darbesi'nin 40. yıldönümünde sosyal güvenlik alanında yaşanan ve günümüzde de sürmekte olan hak kayıplarını unutmamak, bunların geri alınmasını da mücadele gündemine eklemekte yarar vardır.